

allen moesten zij nog zien . . ., welke rol zij bij de *Neugestaltung* van een pas veroverd gebied zouden spelen.'

Himmler greep die kans met beide handen aan.

*

Ten aanzien van de *Neugestaltung* van Europa had hij zijn eigen ideeën – ideeën die hij des te gemakkelijker kon gaan verwezenlijken omdat, zoals wij al betoogd hebben, Hitler (behalve ten aanzien van Oost-Europa) nimmer een duidelijke, positieve lijn aangaf. Zeker, de *Führer* had Terboven en Seyss-Inquart de opdracht gegeven, Noren resp. Nederlanders voor het nationaal-socialisme te winnen, maar daarmee was geen antwoord gegeven op de vraag, hoe dat 'nieuwe Europa', hoe die 'Nieuwe Orde' er uit zou zien waarin die twee volkeren een 'gelijkgerechtigde plaats' aangeboden werd. Een Goebbels had te dien aanzien geen enkele behoefte aan duidelijkheid. '*Wenn heute einer fragt*', betoogde hij op 5 april '40 jegens een zorgvuldig geselecteerd gezelschap Duitse journalisten,

*'wie denkt Ihr Euch das neue Europa, so müssen wir sagen: wir wissen es nicht. Gewiss haben wir eine Vorstellung. Aber wenn wir die in Worten kleiden, bringt uns das sofort Feinde und vermehrt die Widerstände. Haben wir erst die Macht, so wird man schon sehen, und auch wir werden schon sehen, was wir daraus machen können . . . Heute sagen wir 'Lebensraum'. Jeder kann sich vorstellen was er will. Was wir wollen, werden wir schon zur rechten Zeit wissen.'*¹

Een cynische formulering als '*Haben wir erst die Macht, so wird man schon sehen*', had ook door Hitler gebruikt kunnen worden, en zij stemde in zoverre met zijn opvattingen overeen dat hij in '40, ja de gehele oorlog door, op het standpunt stond dat men met de concretisering van die 'Nieuwe Orde' niet voorzichtig genoeg kon zijn en dat in elk geval eerst de oorlog gewonnen moest worden. Himmlers overtuiging was daarentegen, dat het aan-geven van een toekomstbeeld het behalen van de overwinning zou bevorderen, ja dat juist in en door de oorlog de grondslagen voor het na-oorlogse Europa gelegd moesten worden – een Europa waarin '*die germanische Völkergemeinschaft*' een dominerende plaats zou innemen. '*Ich glaube*', schreef hij in notities voor een toespraak die hij in november '40 hield,

¹ Aangehaald in K. Kwiet: *Reichskommissariat Niederlande. Versuch und Scheitern nationalsozialistischer Neuordnung* (1968), p. 51.